

PRACE
CENTRUM BADAŃ STRUKTUR DEMOGRAFICZNYCH I GOSPODARCZYCH
PRZEDNOWOCZESNEJ EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ
TOM VII

Inter Regnum et Ducatum

*Studia ofiarowane
Profesorowi Janowi Tęgowskiemu
w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*

pod redakcją
Piotra Guzowskiego,
Marzeny Liedke
i Krzysztofa Borody

 Instytut Badań
nad Dziedzictwem
Kulturowym Europy

Białystok 2018

Seria: DISSERTATIONES, t. 22

Komitet redakcyjny
*Piotr Guzowski, Marzena Liedke, Krzysztof Boroda,
Cezary Kuklo, Radosław Poniak, Piotr Łozowski*

Redakcja językowa i korekta
Tomasz Mojsik

Recenzent
Krzysztof Mikulski

Redakcja serii
Karol Łopatecki, Wojciech Walczak

Na okładce
Wizerunek Władysława Jagiełły, w: Bartosz Paprocki, *Gniazdo cnoty z kąd herby rycerstwa
sławnego Królestwa Polskiego [...] początek swoy maię*, Kraków 1578

Dofinansowano ze środków:
Wydziału Historyczno-Socjologicznego i Rektora Uniwersytetu w Białymstoku

ISBN 978-83-64103-22-3

© Copyright by Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy,
Wydział Historyczno-Socjologiczny Uniwersytetu w Białymstoku & Autorzy.

Białystok 2018

Wydawca

 Instytut Badań
nad Dziedzictwem
Kulturowym Europy

Skład i łamanie
Janusz Świnarski

Druk: TOTEM s.c.

SPIS TREŚCI

<i>Tabula gratulatoria</i>	11
Cezary Kuklo	
<i>Jubileuszowe refleksje o profesorze Janie Tęgowskim – historyku, uczonym i koledze</i>	15
<i>Bibliografia publikacji Profesora Jana Tęgowskiego (zestawił Radosław Poniat)</i>	25
Grzegorz Błaszczuk	
<i>Landsbergowie: Niemcy, Polacy i Litwini</i>	33
Krzysztof Boroda	
<i>Próba oszacowania pojemności nasypnych miar zbożowych miejskich z terenu województw ruskiego, chełmskiego i podolskiego w oparciu o dane zawarte w lustracjach dóbr królewskich z lat 1565 i 1570</i>	51
Andrzej Buczyło	
<i>Cerkwie unickie dekanatu prużańskiego w XVIII wieku</i>	65
Marek Cetwiński	
<i>Miłosny obłęd, spiżowy koń: Jan Długosz o Piastach górnośląskich</i>	81
Piotr Chomik	
<i>Cerkiew i władcy. Kościół prawosławny w Wielkim Księstwie Litewskim od połowy XV do końca XVI wieku</i>	93
Bożena Czwojdrak	
<i>Kształtowanie się dworów późnośredniowiecznych władców w Polsce. Zarys problemu</i>	111
Jerzy Dygdała	
<i>Wizyta króla Stanisława Leszczyńskiego w Wilnie w dniach 22–29 marca 1708 roku</i>	119
Henryk Gmiterek	
<i>Deputaci województwa wołyńskiego do Trybunału Koronnego z czasów panowania Zygmunta III Wazy</i>	133
Marek Górny	
<i>Pamięć o Jagiellonach w Królestwie Polskim na początku XVIII wieku – potomkowie Giedymina w Traktacie o familiach i koligacjach</i>	149

Janusz Grabowski	
<i>Wojciech Popielski herbu Nałęcz, ostatni podkanclerzy Księstwa Mazowieckiego</i>	173
Piotr Guzowski	
<i>Monetarny kontekst wprowadzenia pańszczyzny na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych</i>	183
Andrzej Haratym	
<i>Jak August III Rzewuskich godził</i>	203
Tomasz Jasiński	
<i>Rytmika Listu księżnej Matyldy do Mieszka II, króla polskiego</i>	211
Tomasz Jaszczolt	
<i>Dokumenty miasta i dóbr Tykocin z XV wieku</i>	223
Tomasz Jurek	
<i>Dziesięć niepublikowanych dotąd dokumentów do dziejów Mazowsza z XIV i XV wieku z ksiąg czynności biskupów poznańskich</i>	275
Jan Jurkiewicz	
<i>Zaginiona Historia Litwy Augustyna Rotundusa i jej XIX-wieczna falsyfikacja</i>	299
Zigmantas Kiaupa	
<i>Nowi mieszczanie Krakowa i Lwowa z Litwy od XV do XVII wieku</i>	327
Rafał Kosiński	
<i>Historia pewnej anegdoty, czy silentarios Anastazjusz głosił homilie w Wielkim Kościele w Konstantynopolu?</i>	339
Marzena Liedke	
<i>Józef Pietkiewicz, aktor Jednoty Litewskiej w latach 1625–1641. Przyczynek do biografii</i>	353
Oleg Łatyszonek	
<i>O rzekomym przyłączeniu Podlasia do Wielkiego Księstwa Litewskiego przez Giedyminą</i>	365
Piotr Łozowski	
<i>Perspektywy badań nad późnośredniowiecznymi rynkami nieruchomości w miastach na ziemiach polskich</i>	375
Віталій Михайловський	
<i>Жереб як спосіб визначення меж володінь: декілька міркувань про довіру до середньовічних документів, відомих за пізнішими копіями</i>	397
Jarosław Nikodem	
<i>O zawartym i domniemanym małżeństwie Świdrygielły</i>	413
Krzysztof Pietkiewicz	
<i>Pierwsi kniaziowie Sołomereccy</i>	427
Sergiej W. Polechow, Michaił N. Butyrski	
<i>Pieczęć kniazia Twana Olgimuntowicza Holszańskiego</i>	441

Grzegorz Ryzewski	
<i>Kronika kościoła jałowskiego z 1849 roku</i>	463
Przemysław Sianko	
<i>Historia i technika pirolizy drewna na Podlasiu</i>	481
Tomasz Sławiński	
<i>Galeria portretów Podoskich z Rusinowa – przyczynek do świadomości genealogicznej szlachty polskiej w pierwszej połowie XIX wieku</i>	507
Jerzy Sperka	
<i>Jeszcze raz o okolicznościach zawarcia małżeństwa między Jadwigą Melsztyńską i księciem opolskim Bernardem</i>	523
Robert Suski	
<i>Kłopoty z epitome, brewiarium i Kaisergeschichte</i>	535
Adam Szweda	
<i>Odprawa posłów tureckich (Piotrków, 1488 r.)</i>	565
Sobiesław Szybkowski	
<i>W krzyżackiej służbie. Dobrzyńscy dinerzy wielkich mistrzów i urzędników zakonnych na przełomie XIV i XV wieku</i>	577
Wojciech Sleszyński	
<i>Historia w służbie idei socjalizmu. Obraz przeszłości w okresie włączenia ziem północno-wschodnich II Rzeczypospolitej w skład sowieckiej Białorusi – BSRS 1939–1941</i>	599
Jarosław Wenta	
<i>Francuskojęzyczna redakcja statutów zakonu krzyżackiego</i>	619
Мирослав Волошук	
<i>До питання присутності русинів при дворі княгині Агафії Святославівни (між 1207/1209–1247/1248) – дружини мазовецького князя Конрада</i>	633
Marta Wróbel	
<i>Kolekcja szesnastowiecznych dokumentów pergaminowych (1511–1597) ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Białymstoku. Dzieje i zawartość</i>	659
Wiesław Wróbel	
<i>Uzupełnienia do biografii Mikołaja Hussowskiego, autora Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis</i>	689
Grzegorz Zackiewicz	
<i>„Nie masz już w europie więcej Burbonów”. Polskie echa przewrotu republikańskiego w Hiszpanii w 1931 r.</i>	701

Marta Wróbel
Białystok

**KOLEKCJA SZESNASTOWIECZNYCH
DOKUMENTÓW PERGAMINOWYCH
(1511–1597) ZE ZBIORÓW ARCHIWUM
ARCHIDIECEZJALNEGO W BIAŁYMSTOKU.
DZIEJE I ZAWARTOŚĆ**

Kolekcja szesnastowiecznych dokumentów pergaminowych (1511–1597), wchodząca w skład zespołu archiwalnego Akta Archidiaconatu Białostockiego (z. nr 2), należy do najcenniejszych zbiorów zdeponowanych w zasobie Archiwum Archidiecezjalnego w Białymstoku (dalej: AAB). Omawiane dokumenty są spuścizną po jednej z najstarszych, ukonstytuowanych na terenie miasta, instytucji archiwalnych – Archiwum Archidiaconatu Białostockiego (nazywanym też Archiwum Duchownym Obwodu Białostockiego). Kolekcja składa się z 23 j.a., co stanowi skromną ilość w skali ogólnopolskiej, na tle innych instytucji archiwalnych i bibliotecznych przechowujących tysiące dyplomów pergaminowych i papierowych. Wartość kolekcji kryje się w jej znaczeniu dla dziejów Podlasia oraz pogranicza Polski, Litwy i Białorusi. Zbiór, który od blisko 200 lat znajduje się w Białymstoku, cieszy się zainteresowaniem badaczy, a omawiane dokumenty były wielokrotnie wykorzystywane w pracach naukowych. Ciągłe jednak stwarzają okazję do nowych odkryć, wraz z postępującym porządkowaniem zespołu i pracami konserwatorskimi prowadzonymi przy obiektach.

W 1807 r. w Tylży został zawarty traktat pokojowy między Francją a Rosją i Prusami. W ramach jego postanowień południowo-wschodnia część departamentu białostockiego prowincji Prusy Nowowschodnie (tzw. obwód białostocki) została włączona do Cesarstwa Rosyjskiego. Było to liczące 9 tys. km² terytorium, podzielone na 4 powiaty: sokólski, białostocki, bielski i drohiczyński¹. Wschodni granica obwodu w przybliżeniu przebiegała podobnie

¹ I. Mościcki, *Białystok. Zarys historyczny*, Białystok 1933, s. 89–90; R. Żurkowa, *Z dziejów organizacji departamentu białostockiego w 1807 r.*, „Rocznik Białostocki”, 2, 1961, s. 310–318; A. Dobroński, *Białystok w latach 1796–1864*, w: *Historia Białegostoku*, red. idem, Białystok 2012, s. 222–226.

do współczesnej granicy polsko-białoruskiej, następnie biegła z nurtem Bugu w kierunku północno-zachodnim, skręcała na północ z biegiem rzek Nurzec, Mień, Markówka i Liza, z których ostatnia pod Surazem wpadała do Narwi. Ostatni odcinek kordonu granicznego przebiegał z nurtem Narwi i Biebrzy w kierunku północno-wschodnim aż po Dąbrowę i Nowy Dwór². Z wyjątkiem krótkiego epizodu napoleońskiego w 1812 r.³, do końca 1842 r. obwód białostocki funkcjonował jako samodzielna jednostka administracyjna na prawach guberni, a od 1843 r. został włączony do guberni grodzieńskiej⁴.

Utworzenie obwodu skomplikowało organizację administracji kościelnej na jego terenie. Zgodnie z postanowieniami konwencji petersburskiej z 1797 r., wierni katolicy w Rosji nie mogli podlegać dotychczasowej stolicy biskupiej w Wigrach, położonej poza granicami cesarstwa⁵. W związku z tym w 1808 r. arcybiskup mohylewski Stanisław Bohusz Siestrzeńcewicz erygował na obszarze obwodu nową jednostkę administracyjną – archidiakoniat okręgowy ze stolicą w Białymstoku⁶. Pierwszym archidiakonem uczynił dotychczasowego dziekana białostockiego, ks. Ignacego Rakowskiego⁷. W granicach archidiakonatu, podlegającego bezpośrednio metropolii w Mohylewie, znalazło się ponad 50 parafii, należących do przedrozbiorowych diecezji wileńskiej i łuckiej. Początkowo były podzielone na 6 dekanatów: sokólski, białostocki, knyszyński, bielski, brański i drohiczyński. W 1835 r. nastąpiło przeorganizowanie w południowej części archidiakonatu, polegające na utworzeniu dekanatu Siemiatycze

² Zob. AGAD, Zb. 402, sygn. 72–19, *Карта Белостокской Области 1809 г.*; *Mapa generalna Guberni Grodzieńskiej i Obwodu Białostockiego [...] podług najnowszych i najdokładniejszych wiadomości roku 1820 w St. Petersburgu*, w: *Географический атлас Российской Империи, Царства Польского и Великого Княжества Финляндского*, oprac. В.П. Пядышев, nr 4.

³ I. Mościcki, op. cit., s. 100–103, 116; D. Nawrot, *Litwa i Napoleon w 1812 roku*, Katowice 2008, s. 282–284, 303–317.

⁴ I. Mościcki, op. cit., s. 152; E. Jarmusik, *Zespół akt Białostockiego Rządu Obwodowego w Narodowym Archiwum Historycznym Republiki Białoruś w Grodnie*, „Białostoczczyzna”, 2, 2000, s. 30–31, 38–39 (gdzie publikacja ukazu z 1843 r.); idem, *Źródła do dziejów powiatów białostockiego, bielskiego, drohiczyńskiego i sokólskiego z lat 1807–1843 w zespole akt Białostockiego Rządu Obwodowego w Narodowym Archiwum Historycznym Republiki Białorusi w Grodnie*, „Białostoczczyzna”, 3–4, 2001, s. 8.

⁵ J. Wąsicki, *Ziemie polskie pod zaborem pruskim. Prusy Nowowschodnie (Neuostpreussen) 1795–1806*, Poznań 1963, s. 217.

⁶ S. Dąbrowski, *Archidiakoniat Białostocki (1808–1842)*, Lublin 1963, mps w Bibliotece KUL, s. 27–32, 35–36; B. Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich (968–1939)*, cz. 2, ABMK, t. 20, 1970, s. 286–287.

⁷ Zob. S. Niewiński, *Juchnowiec. Dzieje parafii*, Białystok 2006, s. 148.

z parafii zlikwidowanego dekanatu Brańsk i części parafii dekanatu Drohiczyn⁸. W latach 1845–1848 archidiakoniat dzielił się na 3 dekanaty: sokólski, białostocki i bielski⁹. Należy zaznaczyć, że decyzja o utworzeniu archidiakonatu nie uzyskała potwierdzenia papieża aż do 1847 r., kiedy po podpisaniu konkordatu między Stolicą Apostolską i Rosją na nowo rozgraniczono diecezje w cesarstwie (bullą *Universalis Ecclesiae cura* z 1848). Obszar archidiakonatu włączono wówczas do diecezji wileńskiej, archidiakoni białostoccy utracili posiadane prerogatywy, zachowując tytuł i roczne uposażenie w wysokości 400 rubli¹⁰.

Na przełomie 1819 i 1820 r., w wyniku realizacji ukazu Metropolitalnego Mohylewskiego Rzymskokatolickiego Konsystorza Duchownego z 28 IX/10 X 1819 r., w całej Rosji rozpoczęła się akcja gromadzenia dokumentów funduszy kościołów i klasztorów w diecezjalnych lub prowincjonalnych archiwach. Ukaz zalecał przekazywanie oryginalnych dokumentów lub (przy ich braku) uwierzytelnionych sądowo kopii do centralnych archiwów, zlokalizowanych w murowanych, bezpiecznych od ognia i wilgoci budynkach¹¹. Dokumenty z terenu archidiakonatu, wedle przynależności administracyjnej, powinny być zostać przewiezione do Mohylewa. Stało się jednak inaczej. Staraniem ówczesnego archidiakona białostockiego, ks. Kazimierza Kubeszowskiego¹², władze kościelne wyraziły zgodę na zdeponowanie archiwaliów w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku. Na „magazyn archiwalny” przeznaczono skarbczyk nad zakrystią po północnej stronie prezbiterium świątyni¹³.

Dnia 30 I/11 II 1820 r. ks. Kubeszowski wystosował do podległego duchowieństwa zarządzenie, nakazujące zbiórkę akt. Do przesyłanych archiwaliów

⁸ A. Szot, M. Wróbel, *Sumariusz zawartości Archiwum Archidiakonatu Białostockiego z lat 40. XIX w.*, w: *Archiwalne dziedzictwo*, red. A. Szot, Białystok 2017, s. 31–33.

⁹ A. Szot, *Dekanat białostocki w 1849 r.*, „*Studia Teologiczne. Białystok–Drohiczyn–Łomża*”, 26, 2008, s. 487–499.

¹⁰ B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772–1918)*, Kraków 1980, s. 197, 199, 497.

¹¹ Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku (dalej: AAB), Akta Dziekana Sokólskiego (z. nr 4), Rozporządzenia władz duchownych 1819–1821, k. 60–60v; M. Wróbel, *Kształtowanie zasobu Archiwum Archidiakonatu Białostockiego (1820–1848) jako przykład losów dokumentów kościelnych w Cesarstwie Rosyjskim* (referat wygłoszony podczas konferencji *Od Maximis unidique pressi do Totus Tuus Poloniae populus*); eadem, *Metro polie mohylewska i wileńska w latach 1798–1992, Białowieża 16–18 XI 2016* (w druku); mps w AAB, s. 1–2.

¹² Zob. E. Beszta-Borowski, *Dzieje parafii rzymskokatolickiej w Brańsku*, Brańsk 1995, s. 38–40; A. Szot, *Kazimierz Kubeszowski (1765–1833) – ksiądz, archidiakon białostocki*, w: *Słownik biograficzny białostocko-łomżyńsko-suwalski*, z. 2, Białystok

¹³ M. Wróbel, *Kształtowanie zasobu*, s. 3–4.

rządcy parafii musieli dostarczyć także ich wykazy (sumariusze), obejmujące daty i rejestry dokumentów¹⁴. Do opieki nad archiwaliami archidiakon wyznaczył archiwariusza, ks. Piotra Chwiećkowskiego, dotychczasowego kapelana w białostockim zgromadzeniu Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo¹⁵. Łącznie do lat czterdziestych XIX w. w Archiwum Archidiakonatu Białostockiego zgromadzono blisko 400 sztuk dokumentów i akt, w tym oryginalne dokumenty pergaminowe i papierowe z XVI, XVII i XVIII w. oraz w formie ekstraktów i prostych kopii rozmaite dokumenty i akta dotyczące funduszków i uposażenia kościołów parafialnych z obszaru archidiakonatu. Szczegółowe informacje o zasobie archiwum zostały zawarte w prowadzonym przez ks. Chwiećkowskiego *Sumariuszu dokumentów znajdujących się w Duchownym Archiwum Obwodu Białostockiego*¹⁶.

Znaczny odsetek archiwaliów, które zdeponowano w Białymstoku po 1820 r., został przywieziony w dwóch transzach z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego. Już w 1799 r. pozyskano z Wilna najcenniejszą grupę akt, w tym większość szesnastowiecznych dyplomów pergaminowych, dotyczących parafii przedrozbiorowej diecezji wileńskiej. Po III rozbiorze Polski, w 1798 r. przedstawiciele szlachty z Nowych Prus Wschodnich, przed złożeniem przysięgi wierności Fryderykowi Wilhelmowi III, wystosowali do króla listę postulatów, prosząc m.in. o wszczęcie ekstradycji polskich archiwaliów, wywiezionych przez Rosjan do Petersburga po 1794 r.¹⁷ Prusy zażądały od Rosji wydania materiałów archiwalnych, które dotyczyły terytorium nowej prowincji państwa pruskiego. Sprowadzenie dokumentów z Cesarstwa Rosyjskiego powierzono tajnemu radcy Kamery Wojny i Domen w Białymstoku, Johannowi Salomonowi Jackstein¹⁸. Pełnomocnik na przełomie lutego i marca 1799 r. pojechał do Petersburga, skąd po kilku miesiącach wywiózł 17 skrzyń materiałów, głównie oryginałów i odpisów z Metryk Koronnej i Litewskiej. Kolejny etap podróży Jacksteina stanowiło

¹⁴ Treść rozporządzenia archidiakona białostockiego z 30 stycznia/11 lutego 1820 r. (nr 114) w pełnym tekście opublikowano w: K. Cyganek, *Kronika Parafialna Kościoła Knyszyńskiego*, red. K. Bagiński i in., Knyszyn 2012, s. 112–113.

¹⁵ Zob. Archiwum Państwowe w Białymstoku (dalej: APB), Akta kościelne różnych wyznań, sygn. 1, *Формулярный списокъ священника Петра Хвѣцковскаго [...] за 1843 годъ*, k. 88–89; J. Łupiński, *Seminarium duchowne w Tykocinie w latach 1769–1863*, Łódź 2011, s. 301; M. Wróbel, *Ks. Piotr Chwiećkowski (1777–1867). Pierwszy archiwista kościoła w Białymstoku*, „Drogi Miłosierdzia”, 9, 2017, s. 29.

¹⁶ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 27–76.

¹⁷ J. Wąsicki, op. cit., s. 103.

¹⁸ Zob. R. Straubel, *Biographisches Handbuch der preußischen Verwaltungs- und Justizbeamten 1740–1806/15*, t. 1, München 2009, s. 455–456.

Wilno, do którego przybył pod koniec września 1799 r. Radca pruski przejął w Wilnie archiwalia z Archiwum Administracji Ekonomii Litewskich, Komisji Skarbowej Litewskiej, Komisji Edukacyjnej Litewskiej oraz z Archiwum Diecezji Wileńskiej. Wyruszając do Białegostoku w październiku 1799 r. Jackstein transportował kolejne 2 skrzynie materiałów archiwalnych¹⁹.

Akta uzyskane z Archiwum Diecezji Wileńskiej zostały ujęte w rejestrze, zachowanym do dziś w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego²⁰. Obejmuje on materiały archiwalne dotyczące 63 kościołów, zestawionych w porządku alfabetycznym. Wśród nich znajdowały się, wchodzące współcześnie w skład omawianej kolekcji AAB, szesnastowieczne dyplomy pergaminowe, wystawione na rzecz parafii w Dobrzyniewie Kościelnym (sygn. 2.1.1), Juchnowcu Kościelnym (sygn. 2.1.15), Kalinówce Kościelnej (sygn. 2.1.17–2.1.19), Dąbrowie Białostockiej (sygn. 2.1.25) i Nowym Dworze (sygn. 2.1.26, 2.1.27, 2.1.27a?). Jednocześnie w rejestrze znalazły się informacje, że w 1787 r. z archiwum diecezjalnego zostały wypożyczone dokumenty parafii w Jasionówce, a w 1789 r. – parafii w Goniądzu.

Losy akt przywiezionych przez Jacksteina w kolejnych latach (przed 1820) wymagają jeszcze badań. Wiadomo, że po przywiezieniu ich do Białegostoku, archiwalia z Komisji Edukacji Litewskiej oraz Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego przekazano registraturze Deputacji ds. Wyznaniowych, działającej przy Kamerze²¹. Po rozstrzygnięciach tyłzyckich w 1807 r. w Białymstoku rozpoczął

¹⁹ J. Stojanowski, *O tak zwanym „Archiwum Polskim” w pruskiej Kamerze Białostockiej 1799–1807*, „Archeion”, 35, 1961, s. 29–41. Przebiegu misji Jacksteina dotyczy także jednostka przechowywana obecnie w: APB, Kamera Wojny i Domen w Białymstoku, sygn. 284, *Separacja Archiwum Polskiego w St. Petersburgu*.

²⁰ Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego, Dział Rękopisów (dalej: BUWil.), F. 57, B54-219, *Registr ex Archivo Dioeciesiali Viltensem za rozkazem Najmilsiejszego Monarchy naszego komunikowanym [...] za rekewizycją królewską pruskiego tajemnego konsyliarza [...] von Jaksztein, wydanych jemuż dokumentów służących Kościołom Katolickim w kordon pruski przy ostatnim rozdziale Polski odpadłym*, k. 15–35v. Por. J. Maroszek, W.F. Wilczewski, *Archiwa kapituły i kurii diecezjalnej wileńskiej, dzieje i współczesne miejsca przechowywania w zbiorach litewskich i polskich*, „Białostoczczyzna”, 4, 1998, s. 8; T. Krahel, *Zarys dziejów parafii w Kalinówce Kościelnej*, w: *Parafia w Kalinówce Kościelnej 1511–2011. Pięć wieków historii*, red. A. Szot, Białystok, Kalinówka Kościelna 2011, s. 18–19; M. Wróbel, *Źródła do dziejów kościoła i parafii p.w. Trójcy Świętej w Turośni Kościelnej w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Białymstoku*, w: *Parafia w Turośni Kościelnej 1515–2015. Ku chwale Trójcy Przenajświętszej*, red. A. Szot, M. Wróbel, Białystok, Turośni Kościelna 2015, s. 406–408.

²¹ J. Stojanowski, op. cit., s. 36–37, 41; A. Małek, *Dzieje akt białostockiego zespołu kameralnego*, w: *50 lat Archiwum Państwowego w Białymstoku. Księga pamiątkowa*, red. S. Iwaniuk, M. Kietliński, A. Moćko, J. Szumski, Białystok 2003, s. 55.

się proces podziału jego akt pomiędzy Prusy, Rosję i Księstwo Warszawskie. Rosjanie, władający od tego roku obwodem białostockim, nie przeprowadzali akcji rewindykacyjnej archiwaliów związanych z nowym nabytkiem terytorialnym. Wynikało to z faktu, że z chwilą oddawania władzy Prusacy nie ewakuowali z Białegostoku instytucji rządowych ani większości własnych akt. W rosyjskich strukturach administracji terytorialnej utrzymano dotychczasową obsadę, a jednym z jej zadań było wyselekcjonowanie dokumentacji potrzebnej do bieżących prac oraz materiałów, które miały zostać przewiezione do Warszawy i Berlina. Podczas segregacji wybrano archiwalia i pruską spuściznę aktową dotyczącą obszaru obwodu białostockiego, które pozostały w Białymstoku w registraturze reponowanej²².

Być może część akt z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego, związanych z parafiami pozostającymi od 1807 r. w granicach obwodu, przechowywano dalej w Białymstoku. W kolejnych latach mogła nimi zarządzać właściwa dla spraw wyznaniowych komórka organizacyjna Białostockiego Rządu Obwodowego.

Wiadomo jednak, że przynajmniej część z nich wróciła do macierzystych parafii. W 1800 r. władze pruskie przekazały np. dwa oryginalne dokumenty (z 1547²³ i 1641²⁴) do parafii w Juchnowcu, aby wykonano ich uwierzytelnione kopie. Miały one zostać odesłane do Kamery białostockiej, a oryginały „pilnie w archiwum kościelnym zachowane”²⁵. Prawdopodobnie nie był to odosobniony przypadek, który wyjaśnia, dlaczego archiwalia znane z rejestru z 1799 r., po 1820 r. były dostarczane do Archiwum Archidiakonatu Białostockiego bezpośrednio z parafii. Ponadto na niektórych dokumentach pergaminowych (m.in. dla Kundzina z 1602²⁶ oraz Dąbrowy z 1595²⁷), przywiezionych w 1799 r., znajdują się poświadczone pieczęciami adnotacje o wniesieniu ich przez plebanów do właściwych akt sądowych. Oblaty wyżej wymienionych dokumentów zostały wykonane odpowiednio w 1811 i 1820 r., stąd wniosek, że w tym okresie musiały się one znajdować w parafii. Innym dowodem jest zachowany w archiwum parafialnym w Kalinówce Kościelnej (obecnie w zasobie AAB) inwentarz koś-

²² A. Małek, *Dzieje akt*, s. 45–52; idem, *Kamera Wojny i Domen Departamentu Białostockiego Nowych Prus Wschodnich 1796–1807. Monografia zespołu archiwalnego*, Warszawa 2007, s. 207, 213–214.

²³ AAB, Akta Archidiakonatu Białostockiego (dalej: AArB), sygn. 2.1.15.

²⁴ Ibidem, sygn. 2.1.16.

²⁵ AAB, Parafia Rzymskokatolicka pw. Trójcy Świętej w Juchnowcu, *Zbiór inwentarzy i wizytacji XVIII–XIX w.*, k. nn.

²⁶ AAB, AArB, sygn. 2.1.24.

²⁷ Ibidem, sygn. 2.1.25.

ciola z 1620 r.²⁸, który figuruje w spisie archiwaliów wileńskich z 1799 r., a który nie został przekazany do Archiwum Archidiecezji Białostockiej²⁹.

Do zasobu już ukonstytuowanego archiwum w 1820 r. przywieziono drugą transzę akt z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego. Wśród sprowadzonych materiałów największy procent stanowiły osiemnastowieczne inwentarze i opisy kościołów, kopie funduszków oraz różnych zapisów, testamentów, sądowych dekretów. Pojedyncze archiwalia z XVI i XVII stulecia stanowiły szczątki tych, których nie zabrano w 1799 r. Przyjęcie materiałów, według zachowanego do czasów współczesnych wykazu, kwitował osobiście archidiakon białostocki ks. Kubieszowski. Wykaz zachował się w dwóch egzemplarzach: pierwszy przechowywany jest w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie³⁰, a drugi w zasobie AAB³¹. Wśród nich znajdowały się szesnastowieczne dyplomy pergaminowe dla parafii w Jasionówce (sygn. 2.1.13) i Juchnowca Kościelnego (sygn. 2.1.14).

Kluczową część zasobu Archiwum Duchownego Obwodu Białostockiego stanowiły zgromadzone po rozporządzeniu ks. Kubieszowskiego archiwalia parafialne. O ile wyżej wyjaśniono proveniencję akt dotyczących parafii dawnej diecezji wileńskiej, o tyle pochodzenie materiałów archiwalnych dawnej diecezji łuckiej wymaga jeszcze rozpoznania. Nie są znane informacje, czy i kiedy w ramach ekspedycji podobnej do podróży Jacksteina zostały pozyskane dokumenty archiwalne z Janowa Podlaskiego, przedrozbiorowej siedziby biskupów łuckich, a od 1818 r. stolicy diecezji janowskiej (podlaskiej). Wydaje się, że zasób archiwum archidiecezjalnego odnośnie świątyń dekanatów bielskiego, brańskiego i drohiczyńskiego (a potem także siemiatyckiego) składał się jedynie z dokumentów pozyskanych bezpośrednio z parafii.

Część rejestrów sporządzanych przez księży przy przesyłce archiwaliów przetrwała w zasobie AAB w obrębie zespołu Akta Archidiecezji Biało-

²⁸ Zob. W. Wróbel, *Kościół parafialny w Kalinówce Kościelnej i jego wyposażenie w świetle inwentarza z 1620 r.*, w: *Parafia w Kalinówce Kościelnej 1511–2011. Pięć wieków historii*, red. A. Szot, Białystok, Kalinówka Kościelna 2011, s. 113–122.

²⁹ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów na rzecz kościoła parafialnego kalinowskiego i filialnego brzozowskiego służących [...] do Generalnego Archiwum w Białymstoku utwierdzonego niżej podpisany [ks. Szymon Szyszko] podał dnia 23 kwietnia 1820 r.*, k. 1–2.

³⁰ Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie (dalej: BLAN), F. 43, d. 214, *Rejestry przesłanych papierów należących do Diecezji Mińskiej, Archidiecezji Mohylewskiej i do Archidiecezji Białostockiej R[ok]u 1820*, k. 40–43v. Por. T. Krahel, *Zarys dziejów parafii*, s. 19.

³¹ AAB, AArB, *Rejestr dokumentów beneficjów Obwodu Białostockiego służących z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego wydanych*, k. nn.

stockiego. Z ich analizy widać, że akta spływały do archiwum okresowo, w przeciągu wielu lat³². Każdorazowo mogło się to łączyć z odpowiednimi zarządzeniami ze strony archidiacona białostockiego. Należy też przypomnieć, że w zaleceniach do przeprowadzania wizytacji dziekańskich czy generalnych znajdowały się instrukcje, aby wizytatorzy zwracali uwagę, czy jakieś dokumenty przechowywane w parafii nie powinny być przewiezione do archiwum diecezjalnego³³. Niektóre z parafii nie przesłały żadnych dokumentów lub dostarczyły tylko proste kopie³⁴. Również interesujące nas szesnastowieczne dokumenty pergaminowe przybyły do Białegostoku w różnych latach, m.in. sygn. 2.1.1 (w 1819), sygn. 2.1.10–2.1.12, 2.1.17–2.1.19 (w 1820), sygn. 2.1.14–2.1.15, 2.1.26–2.1.27 (w 1828). Proweniencja dokumentów pergaminowych została omówiona w poszczególnych przypadkach w wykazie załączonym do niniejszego artykułu.

Kres funkcjonowaniu Archiwum Archidiecezji Białostockiej położyły wzmiankowane już wcześniej zmiany organizacji diecezjalnej w Cesarstwie Rosyjskim. Archiwalia zdeponowane w Białymstoku w pierwszej połowie XIX w. przetrwały do czasów współczesnych. Na obecnym etapie porządkowania zespołu nie mamy pewności, jak długo zasób archiwum archidiecezjalnego zachował odrębność, ani jaki odsetek akt uległ rozproszeniu wskutek dziejowych zawirowań. W drugiej połowie XIX stulecia do zgromadzonych w świątyni materiałów dołączano związane z funkcjonowaniem urzędu dziekana białostockiego i kancelarii miejscowej parafii pw. Wniebowzięcia NMP. Akta te przechowywano wspólnie ze spuścizną aktową kancelarii archidiecezjalnej. Wiosną 1902 r. zburzono prezbiterium siedemnastowiecznej świątyni białostockiej, aby kontynuować prace przy budowie neogotyckiej katedry³⁵. Z pewnością już

³² M. Wróbel, *Kształtowanie zasobu*, s. 10–12.

³³ *Instrukcja Wizyty Jeneralna Dyecezyi Wileńskiej roku 1828*, Wilno 1828, s. 20. Por. M. Wróbel, *Materiały do przygotowania i przebiegu wizytacji generalnej 1828 r. w wybranych parafiach dekanatu sokólskiego archidiecezji białostockiej*, w: *Małe Miasta. Ślady przeszłości*, red. M. Zemło, Lublin, Strzyżów, Supraśl 2017, s. 509.

³⁴ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów podanych JW. Archidiecezji Franciszkowi Piotrowskiemu na przedpisanie dane pod dniem 6 listopada 1844 roku za nr 178, co do kategorii kapitałów z Archiwum Duchownego*. Mowa tam o parafiach w Ciechanowcu, Ostrożanach, Dołubowie, Niemirowie, Topczewie, Domanowie, Narwi, Kleszczelach, Łubinie, Sadach, Sidrze, Odelsku, Janowie i Niewodnicy.

³⁵ K.A. Jabłoński, *Katedra białostocka – jeden wiek w dziejach budowy*, w: *Bazylika katedralna w Białymstoku. Księga jubileuszowa z okazji 100-lecia poświęcenia kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Białymstoku (1905 – 17 IX – 2005)*, red. T. Krahel, Białystok 2005, s. 52.

wcześniej zbiorom archiwalnym wyznaczono tymczasową siedzibę, prawdopodobnie w budynku plebanii, po czym powróciły do świątyni parafialnej³⁶.

W latach czterdziestych XX w. były przechowywane w skarbcu, razem ze starymi szatami i naczyniami liturgicznymi. W 1947 r. Zenon Młyńczyk, pracujący nad pozostającą w maszynopisie monografią białostockiej parafii farnej, pobieżnie opisał zbiory archiwalne, uwzględniając przy tym zachowane dokumenty pergaminowe³⁷, co zostało również odzwierciedlone w załączonym na końcu wykazie.

W latach siedemdziesiątych XX w. z inicjatywy biskupa Henryka Gulbinowicza podjęto pierwsze próby uporządkowania archiwum i księgozbioru białostockiej prokatedry. W 1975 r. zadanie to powierzono docentom z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Stanisławowi Litakowi i Wiesławowi Müllerowi. Zbiory przechowywano wówczas w salce nad zakrystią kościoła, co stanowiło nawiązanie do dziewiętnastowiecznego Archiwum Archidiecezjalnego. Następnie materiały archiwalne i biblioteczne przeniesiono do pomieszczenia w jednej z wież kościoła, a potem do galerii nad nawą boczną. W 1979 r., na polecenie biskupa Edwarda Kisiela, przewieziono je do dwóch pokoi w budynku Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku. Archiwalia oczyszczono i rozdzielono z księgozbiorem, który przekazano do biblioteki seminaryjnej. W 1980 r. pieczę nad zasobem archiwalnym powierzono ks. Tadeuszowi Krahelowi, pierwszemu dyrektorowi Archiwum Archidiecezjalnego w Białymstoku. W 1998 r. archiwalia przeniesiono do pomieszczeń magazynowych w nowo zbudowanym gmachu Biblioteki Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego³⁸, a od 2012 r. przechowywane są w nowoczesnej siedzibie Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego w Białymstoku przy ul. Warszawskiej 48.

Obecnie trwają prace nad uporządkowaniem zasobu i sporządzeniem inwentarza idealnego zespołu Akta Archidiecezjalnego Białostockiego, uwzględniającego

³⁶ Por. M. Olszewski, *Stare druki w Bibliotece Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku*, „Bibliotekarz Podlaski”, 17, 2008, s. 18.

³⁷ Autor już wówczas wydzielił w obrębie przemieszanego zasobu aktowego kilka działów: archiwum archidiecezjalnego białostockiego z 30 dokumentami pergaminowymi, częściowo przez niego odczytanymi i zebranymi w tabeli; archiwum dekanatu białostockiego; archiwum parafialne oraz archiwum kancelarii parafialnej, a także obliczony według niego na ok. 15 000 woluminów księgozbiór – Z. Młyńczyk, *Parafia farna w Białymstoku. Monografia*, Warszawa–Białystok 1948–1949, mps w zbiorach AAB, s. 159–165.

³⁸ Na temat utworzenia Archiwum Archidiecezjalnego w Białymstoku i kształtowania się jego zasobu: T. Krahel, *Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku*, ABMK, t. 53, 1986, s. 41–42; *Archiwa Kościoła Katolickiego w Polsce. Informator*, oprac. M. Dębowska, Kielce 2002, s. 27; A. Szot, *Od redaktora*, w: *Archiwalne dziedzictwo*, red. idem, Białystok 2017, s. 15–17.

nie tylko archiwalia zachowane w zbiorach AAB, ale i te, które w wyniku szeregu dziejowych zawirowań uległy rozproszению w archiwach polskich i zagranicznych. W ramach zespołu zostały zewidencjonowane 33 dokumenty pergaminowe i papierowe, z tego 23 rękopiśmienne dyplomy sporządzone na podłożu pergaminowym, wystawione w XVI w. Stanowią one jedną z najwartościowszych kolekcji dokumentów w północno-wschodniej Polsce, zarówno jeśli chodzi o zbiory instytucji państwowych, jak i kościelnych archiwów czy muzeów.

Chronologicznie zbiór obejmuje lata 1511–1597, chociaż w niektórych jednostkach znajdujemy transumpty dokumentów wcześniejszych, np. w sygn. 2.1.2a i 2.1.9. Terytorialnie dokumenty dotyczą parafii rzymskokatolickich w 9 miejscowościach leżących w granicach dawnego archidiaconatu białostockiego: Dziadkowice (1), Dobrzyniewo Kościelne (1), Bielsk Podlaski (6), Goniądz (4), Juchnowiec Kościelny (2), Jasionówka (1), Kalinówka Kościelna (3), Dąbrowa Białostocka (1), Nowy Dwór (3) oraz 1 parafii z dawnej diecezji janowskiej (podlaskiej) – w Rozbitym Kamieniu (sygn. 2.1.29). Obecność tego ostatniego w zbiorze jest zapewne wynikiem pomyłki plebana bielskiego, który przekazał do Archiwum Archidiaconatu pergamin w błędnym przekonaniu, że jest to indulgencja wieczysta nuncjusza apostolskiego Zachariasza Ferreri dla kościoła w Bielsku (z 1521). W 2014 r. podczas prac inwentaryzacyjnych wśród przypadkowych luźnych akt odkryto zagubiony wcześniej obiekt o sygn. 2.1.27a, co do którego było podejrzenie, że nie zachował się do czasów współczesnych. W 2017 r. w podobnych okolicznościach odnaleziono pieczęć woskową króla Zygmunta II Augusta, pierwotnie przywieszoną przy dokumencie dla kościoła w Kalinówce Kościelnej z 1534 r. (sygn. 2.1.18).

Tematycznie dokumenty zazwyczaj odnoszą się do najwcześniejszych dziejów poszczególnych parafii oraz podstaw ich funduszu. Zwykle są najstarszą (lub jedną z najstarszych) informacją o ich funkcjonowaniu, uposażeniu czy obsadzie duchownej. Wystawcami dokumentów są monarchowie polscy, wielcy książęta litewscy, książęta i dygnitarze Korony i Litwy, przedstawiciele lokalnych rodów szlacheckich oraz wysocy dygnitarze Kościoła Katolickiego. Znajdujemy wśród nich m.in. Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta, Zygmunta III Wazę, królową Bonę, wojewodę wileńskiego i kanclerza litewskiego Mikołaja Mikołajewicza Radziwiłła, podskarbiego litewskiego Stanisława Zachariaszewicza Włószka dworzanina królewskiego i właściciela Juchnowca, Łukasza, Kacpra i Jerzego Kurzenieckich, synów starosty pińskiego Jana, dziedziców na Kalinówce, biskupa łuckiego i wileńskiego Pawła Holszańskiego, biskupa wileńskiego Jana z Książąt Litewskich, kardynała Tomasza Bakócza prymasa Węgier

i legata Stolicy Apostolskiej oraz kardynała Wincentego Laureo nuncjusza apostolskiego w Polsce.

Przy 16 obiektach zachowały się (w różnym stopniu) oryginalne pieczęcie woskowe przywieszane bądź luzem, niektóre w metalowych lub drewnianych puszkach. Warto pamiętać, że oprócz zainteresowania historyków, historyków sztuki czy archiwistów omawiane obiekty budzą też zainteresowanie konserwatorów dzieł sztuki oraz badaczy zabytkowego piśmiennictwa, ze względu na technologię wykonania dokumentów i zastosowane surowce (pergamin, pieczęcie, atramenty etc.). W 2013 r. sześć dokumentów zostało poddanych pełnej konserwacji w ramach projektu współfinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Archidiecezję Białostocką (sygn. 2.1.2; 2.1.4; 2.1.6; 2.1.9; 2.1.10; 2.1.19)³⁹. W chwili powstawania niniejszego artykułu konserwacji poddawana jest pozostała część kolekcji szesnastowiecznych dokumentów pergaminowych, realizowana w ramach projektu „Ochrona i cyfrowe udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się w zasobach Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego w Białymstoku”, którego beneficjentem jest Archidiecezja Białostocka (Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020). Prace konserwatorskie planowo mają zakończyć się w 2018 r.

KOLEKCJA SZESNASTOWIECZNYCH DOKUMENTÓW
PERGAMINOWYCH ZE ZBIORÓW AAB.
WYCIĄG Z INWENTARZA ARCHIWALNEGO
(STAN NA 2017 R.)

1.

Sygnatura: 2.1.1

Goniądz, 9 czerwca 1519 r. [*feria quinta ante Pentacosten*]

Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł wojewoda wileński i kanclerz litewski funduje i uposaża kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP, św. Józefa i św. Marii Magdaleny we wsi Dobrzyniewo [Kościelne].

³⁹ Szczegółowy przebieg prac i wyniki przeprowadzonych w ich ramach badań zawiera dokumentacja konserwatorska: W. Liszewska, J. Tomaszewski, *Dokumentacja prac konserwatorskich i restauratorskich zbioru XVI-wiecznych dokumentów na pergaminie*, Warszawa 2013, mps w zbiorach AAB. Zob. także: *Dziedzictwo do życia przywrócone... Podsumowanie konserwacji archiwaliów i muzealiów z XVI–XVIII w. ze zbiorów Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego w Białymstoku*, katalog wystawy, Białystok 2013.

Oryg., jęz. łac., rkps na perg., (karta) 330 × 336 mm + (zakładka) 75 mm. Pieczęć Mikołaja Radziwiłła przedstawiająca herb Trąby, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku, przywieszona na purpurowym sznurze; Ø (miska) 55 mm, (odcisk) 35 mm.

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina⁴⁰. Przekazany do parafii prawdopodobnie ok. 1800 r. Pod koniec 1819 r. przekazany archidiaconiowi białostockiemu ks. Kazimierzowi Kubeszowskiemu do zbiorów tworzonego Archiwum Archidiaconatu Białostockiego⁴¹. Uwzględniony w sumariuszu archiwalnym (Kościół dobrzyniewski, nr 1)⁴². W 1835 r. dokument wyjęty z archiwum na potrzeby wykonania wpisu do ksiąg Izby Cywilnej Sądu Głównego w Białymstoku przez ks. proboszcza Józefa Szackiego⁴³. Przypuszczalnie nie został wówczas zwrócony do Archiwum Archidiaconatu Białostockiego i był przechowywany w archiwum parafialnym aż do 2016 r.

2.

Sygnatura: 2.1.2a

Kraków, 8 kwietnia 1512 r. [*feria quinta ante Festa Solemnia Paschae*]

Zygmunt [I] król Polski, wielki książę litewski etc. potwierdza dwa dokumenty uposażeniowe kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP i św. Mikołaja w Bielsku Podlaskim: 1) wystawiony w Wilnie 24 grudnia 1492 r. przez wielkiego księcia litewskiego Aleksandra i 2) wystawiony w Wilnie 2 listopada 1493 r. przez wielkiego księcia Aleksandra oraz uposaża probostwo bielskie w prawo posiadania dwóch karczm⁴⁴.

Oryg., jęz. łac., rkps na perg., (karta) ok. 315 × 600 mm + (podwójna zakładka) 65 + 30 mm. Pieczęć mniejsza litewska Zygmunta I przedstawiająca

⁴⁰ BUWil., F. 57, B54-219, *Regestr*, k. 18.

⁴¹ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościoła parafialnego dobrzyniewskiego do Archi[v]-um Konsystor[z]a Mohilewskiego roku 1819 podany*, k. 1.

⁴² A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 50.

⁴³ Informacja na odwrociu dokumentu.

⁴⁴ Publikowany z kop.: Z. Romaniuk, *Przywileje wielkoksiążęce i królewskie dotyczące Bielska Podlaskiego z lat 1430–1512*, w: *Bielsk Podlaski. Studia i materiały do dziejów miasta*, red. idem, Bielsk Podlaski 1999, s. 254–257, 268–269 (dok. nr 2, 3, 10); E. Beszta-Borowski, *Dzieje parafii katolickiej Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja w Bielsku Podlaskim*, red. M. Składanowski, Drohiczyn 2012, s. 19–21, 415–417 (dok. nr 3).

Pogoń na tarczy⁴⁵, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku; zachowana w ¼ części, luzem, sznur pieczętny biało-czerwono-czarny; przekątne ok. 50 × 70 mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidikonatu w (po) 1820 r. i ujęty w sumariuszu archiwalnym (Kościół bielski, nr 1)⁴⁶. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidikonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 7)⁴⁷.

3.

Sygnatura: 2.1.2

Piotrków, 14 grudnia 1512 r. [*feria tertia in crastino s. Lucie virginis*]

Zygmunt [I] król Polski, wielki książę litewski etc. na prośbę plebana bielskiego Marcina z Dusznik nadaje kościołowi pw. Narodzenia NMP i św. Mikołaja w Bielsku Podlaskim grunta koło dóbr Malinowo i zezwała na osadzenie na nich chłopów⁴⁸.

Oryg., jęz. łac., rkps na perg., (karta) 255 (259) × 411 (421) mm + (zakładka) 69 mm. Pieczęć mniejsza litewska Zygmunta I przedstawiająca Pogoń na tarczy⁴⁹, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku, przywieszona na biało-zielonym jedwabnym sznurze; Ø (miska) 80 mm, (odcisk) 27 mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidikonatu w (po) 1820 r. i ujęty w sumariuszu archiwalnym (Kościół bielski, nr 2)⁵⁰. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidikonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 6)⁵¹.

⁴⁵ Por. M. Gumowski, *Pieczęcie królów polskich*, Kraków 1920, nr 48, s. 26; *Sigilla regum et reginarum Poloniae. Pieczęcie królów i królowych Polski ze zbiorów Archiwum Głównego Akt Dawnych*, wyd. II, Warszawa 2015, s. 42.

⁴⁶ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 57.

⁴⁷ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 1.

⁴⁸ Publikacja z kop.: Z. Romaniuk, op. cit., s. 270–271 (dok. nr 11); publikacja z oryg.: E. Beszta-Borowski, *Dzieje parafii*, s. 417–419 (dok. nr 4).

⁴⁹ Por. M. Gumowski, op. cit., nr 48, s. 26; *Sigilla*, s. 42.

⁵⁰ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 58.

⁵¹ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 1.

4.

Sygnatura: 2.1.3

Grodno, 17 marca 1522 r. [*feria secunda post Dominica Reminiscere*]

Zygmunt [I] król Polski, wielki książę litewski etc. wydaje wyrok w sporze między plebanem bielskim Łukaszem z Książopola a plebanem wyszkowskim Stanisławem z Mazowsza, o dwóch chłopów i młyn w dobrach Kołby, przysądżając je kościołowi parafialnemu pw. Narodzenia NMP i św. Mikołaja w Bielsku Podlaskim⁵².

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 235 × 405 mm + (zakładka) 80 mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidiakonatu w (po) 1820 r. i ujęty w sumariuszu archiwalnym (Kościół bielski, nr 3). Już w XIX w. pieczęć była zaginiona⁵³. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 8)⁵⁴.

5.

Sygnatura: 2.1.4

Kraków, 18 czerwca 1530 r. [*sabbatho post festum Corporis Christi*]

Zygmunt [I] król Polski, wielki książę litewski etc. potwierdza na prośbę plebana bielskiego Łukasza z Książopola dekret komisarzy królewskich z 1528 r., rozgraniczający dobra plebańskie Pulsze i Kołby od dóbr szlacheckich Niwino Popławskie⁵⁵.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) 525 (535) × 672 (676) mm + (zakładka) 70–73 mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidiakonatu w (po) 1820 r., razem z innymi dokumentami dotyczącymi Bielska Podlaskiego, ale nie został uwzględniony w sumariuszu archiwalnym. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 10)⁵⁶.

⁵² Publikacja z oryg.: E. Beszta-Borowski, *Dzieje parafii*, s. 420–422 (dok. nr 6).

⁵³ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 58.

⁵⁴ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 1.

⁵⁵ Publikacja z kop. ze względu na nieczytelność oryginału: E. Beszta-Borowski, *Dzieje parafii*, s. 422–428 (dok. nr 7).

⁵⁶ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

6.

Sygnatura: 2.1.5

Warszawa, 1 grudnia 1575 r. [*kalendae Decembris*]

Wincenty Lauro nuncjusz apostolski w Polsce potwierdza wszystkie nadania szpitalowi św. Marcina przy kościele parafialnym w Bielsku Podlaskim.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 370 × 700 mm + (zakładka) 85 mm. Pieczęć Wincentego Lauro bpa Montis Regalis odcisnięta w czerwonym wosku, wtórnie umieszczona w puszcze drewnianej, przywieszona na czerwonym sznurze; Ø 60 mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidiakonatu w (po) 1820 r. i ujęty w sumariuszu archiwalnym (Kościół bielski, nr 14)⁵⁷. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 14)⁵⁸.

7.

Sygnatura: 2.1.6

Łowicz, 27 listopada 1528 r.

Jan [V] Łaski arcybiskup gnieźnieński rozsądza spór pomiędzy plebanem z Wyszek a plebanem z Bielska Podlaskiego o dziesięćcinę ze wsi Borowa i Leśna na korzyść plebana bielskiego Łukasza z Księżopola.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) 268 (270) × 346 (354) mm + (zakładka) 40 (48) mm. Pieczęć sygnetowa abp. Jana Łaskiego z przedstawieniem herbu Korab, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z wosku niebarwionego, przywieszona na pasku perg.; Ø (miska) 43 mm, (odcisk) 18 mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidiakonatu w (po) 1820 r. i ujęty w sumariuszu archiwalnym (Kościół bielski, nr 4)⁵⁹. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 24)⁶⁰.

⁵⁷ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 59.

⁵⁸ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

⁵⁹ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 59.

⁶⁰ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3.

8.

Sygnatura: 2.1.9

Janów, 15⁶¹ czerwca 1526 r. [*die Martis XV Junij*]

Paweł Holszański biskup łucki potwierdza dokument fundacyjny kościoła parafialnego pw. Boga Wszchemogącego, Chwalebnej Matki Dziewicy Maryi, Wszystkich Świętych, św. Jakuba Apostoła i św. Floriana w Dziadkowicach, wystawiony przez Piotra z Dziadkowic i Szczepana z Oczyc w 1431 r.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) 306 × 525 (535) mm.

Proweniencja: Dokument pozyskany do Archiwum Archidikonatu w (po) 1820 r. i ujęty w sumariuszu archiwalnym (Kościół dziadkowicki, nr 1). Już w XIX w. pieczęć była zaginiona⁶². Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidikonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 27)⁶³.

9.

Sygnatura: 2.1.10a

Goniądz, 4 maja 1511 r. [*die dominico festi sancti Floriani*]

Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł wojewoda wileński i kanclerz litewski funduje kaplicę pw. Trójcy Świętej na zamku goniądzkim, uposaża jej kapelaną i obligeuje go do odprawiania czterech mszy św. tygodniowo⁶⁴.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 210 × 283 mm + (zakładka) 60 mm.

Proweniencja: W 1789 r. dokument został wypożyczony z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie⁶⁵, a dnia 25 maja 1790 r. wniesiony do akt grodzkich goniądzkich⁶⁶. Dnia 1 czerwca 1820 r. realizując zarządzenie archidiekona białostockiego, ks. prob. goniądzki Florian Misztowtt dostarczył do Archiwum Archidiekona-

⁶¹ Data dzienna odczytywana też jako 12 czerwca (Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3). W kopii dokumentu (Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, D 28, k. 117v) zapisano datę 10 czerwca, ale nie wydaje się wiarygodna. W tym samym miejscu błędnie przepisano także datę roczną potwierdzenia przez bp. Holszańskiego (1516).

⁶² A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 65.

⁶³ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3.

⁶⁴ Publikacja z oryg.: J. Maroszek, J. Kloza, *Dzieje Goniądza w 450. rocznicę praw miejskich*, Białystok–Goniądz 1997, s. 123–124 (dok. nr 4); s. 25–26, il. 41.

⁶⁵ BUWil., F. 57, B54-219, *Regestr*, k. 21.

⁶⁶ Informacja na zakładce dokumentu.

tu dokumenty i akta parafialne wraz ze szczegółowym sumariuszem. Podzielony był on na trzy części: 1) *Specificatia Fundatorum earumque Documentorum*, 2) *Donationes Testamenta ac pia Legata* oraz 3) *Documenta respectu Capitatum [s] et Summarum*. W dziale pierwszym wymieniono opisywany dokument z następującym regestem: 1511. *Fundusz na kaplicę pod tytułem S.S.S. Trójcy w kościele goniądzkim przez Mikołaja Radziwiłła wojewodę wileńskiego kanclerza Wiel[kiego] Ks[ięstwa] Lit[ewskiego] uczyniony. Na perg[aminie z pieczęcią] na jedw[abnym] czer[wonym] sznur[ze]. Oblata in Acta.Castr[ensis] Goniądz[en]sis [...] die 25 Maj[a] An[no] Dom[ini] 1790⁶⁷. Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościoł goniądzki, nr 3), ciągle posiadał przywieszoną pieczęć, obecnie zaginioną⁶⁸. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 26)⁶⁹.*

10.

Sygnatura: 2.1.10

Wilno, 5 lipca 1520 r. [*feria quinta post festum Visitationis Mariae*]

Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł wojewoda wileński i kanclerz litewski funduje kościół pw. Ducha Świętego przy szpitalu goniądzkim i uposaża z dóbr Szpakowo prezbitera szpitalnego Marka ze Skrzyszewa⁷⁰.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) 210 (212) × 380 (391) mm + (zakładka) 79 mm. Pieczęć Mikołaja Radziwiłła przedstawiająca herb Trąby, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku, przywieszona na jedwabnym niebiesko-czerwonym sznurze; Ø (miska) 57, (odcisk) 27 mm.

Proweniencja: W 1789 r. dokument został wypożyczony z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie⁷¹, a dnia 25 maja 1790 r. wniesiony do akt grodzkich go-

⁶⁷ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościołowi goniądzkiemu służących, wiernie zebrany i wskutek zalecenia konsystorskiego wraz z oryginalnymi dokumentami w Archiwum ogólnym Kościołów Obwodu Białostockiego przez X. Floriana Misztowtta kanonika brzeskiego proboszcza goniądzkiego dnia 1 Junii roku 1820 złożony*, k. 1.

⁶⁸ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 42.

⁶⁹ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3.

⁷⁰ Publikacja z oryg.: J. Maroszek, J. Kloza, op. cit., s. 125 (dok. nr 5). Zob. też: T. Kasabuła, *Prepozytura szpitalna w Goniądzu (1520–1782)*, w: *Małe Miasta. Między tradycją a wyzwaniem przyszłości*, red. M. Zemło, Supraśl 2002, s. 209–220.

⁷¹ BUWil, F. 57, B54-219, *Registr*, k. 21.

niądzkich⁷². Dnia 1 czerwca 1820 r. przekazany wraz z innymi dokumentami z Goniądza przez ks. prob. Floriana Misztowtta, wśród akt działu pierwszego (por. poz. 9 w wykazie) *Specificatia Fundatorum earumque Documentorum*. W załączonym sumariuszu zregestowany następująco: 1520. *Fundusz na probostwo szpitalne przy kościele goniądzkim przez Mikołaja Radziwiłła wojew[odę] wileńs[kiego] kancl[erza] W[ielkiego] K[sięstwa] Lit[ewskiego] uczyniony. Na pergaminie z pieczęcią woskow[ą] na jedwabiu. Oblata in Acta Castr[ensis] Goniądzen[is] [...] die 25 Maj[a] An[no] Dom[ini] 1790⁷³*. Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościół goniądzki, nr 4)⁷⁴. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 5)⁷⁵.

11.

Sygnatura: 2.1.11

Szapkowo, 2 lipca 1521 r. [*feria tertia ipso festo Visitationis Sacratissimae Virginis Mariae*]

Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł wojewoda wileński i kanclerz litewski funduje i uposaża przy kościele parafialnym w Goniądzu mansjonarię pw. Najświętszej Marii Panny dla sześciu księży i jednego kleryka, określa powinności kapłanów i kleryka oraz mianuje ich przełożonym ks. Macieja z Malborka, kapelana kaplicy zamkowej w Goniądzu⁷⁶.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 315 × 555 + (zakładka) 40 mm. Pieczęć Mikołaja Radziwiłła przedstawiająca herb Trąby, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku, częściowo ukruszonej; luzem, przy misce zachował się frag. sznura w kolorze purpurowym; Ø (miska) 65–60 mm, (odcisk) 30 mm.

Proweniencja: W 1789 r. dokument został wypożyczony z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie⁷⁷, a dnia 25 maja 1790 r. wniesiony do akt grodzkich go-

⁷² Informacja na zakładce dokumentu.

⁷³ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościołowi goniądzkiemu służących*, k. 1.

⁷⁴ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 43.

⁷⁵ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 1.

⁷⁶ Publikacja z oryg.: J. Maroszek, J. Kloza, op. cit., s. 125–128 (dok. nr 6); s. 26–27, il. 44.

⁷⁷ BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 21.

niądzkich⁷⁸. Dnia 1 czerwca 1820 r. przekazany wraz z innymi dokumentami z Goniądza przez ks. prob. Floriana Misztowtta, wśród akt działu pierwszego (por. poz. 9 w wykazie) *Specificatia Fundatorum earumque Documentorum*. W załączonym sumariuszu zregestrowany następująco: 1521. *Fundusz Księcia Jego Mości Mikołaja Radziwiłła wojewody wileńs[kiego] kanclerza W[ielkiego] K[sięstwa] Lit[ewskiego] na 6 misjonarzów [!] przy kościele goniądzkim. Na perg[aminie] z pieczęcią z wosku na jedwab[nym] sznur[ze]. Oblata in Acta Castr[ensis] Goniądz[en]sis [...] die 25 Maj[a] An[no] Dom[ini] 1790⁷⁹*. Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidjakonatu (Kościoł goniądzki, nr 2)⁸⁰. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidjakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 25), już wówczas pieczęć była oddzielona od dokumentu⁸¹.

12.

Sygnatura: 2.1.12

Bratysława, 11 (?) lipca 1515 r. [*Datum Posonii Strigomei (...) Anno (...) Millesimo quingentesimo quintodecimo Quarto Idus Julii*]

Kardynał Tomasz Bakócz arcybiskup metropolita ostrzyhomski, prymas Węgier, patriarcha Konstantynopola, legat Stolicy Apostolskiej na prośbę patrona kościoła Mikołaja Mikołajewicza Radziwiłła wojewody wileńskiego i kanclerza litewskiego, nadaje kościołowi parafialnemu pw. Wniebowzięcia NMP w Goniądzu odpusty przypadające w święta: śś. Apostołów Piotra i Pawła, Wniebowzięcia i Poczęcia NMP, Przeniesienia relikwii św. Stanisława BM, św. Agnieszki i św. Jerzego⁸².

Oryg.: jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 335 × 590 mm + (zakładka) 60 mm.

Proweniencja: W 1789 r. dokument został prawdopodobnie wypożyczony z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie⁸³. Dnia 1 czerwca 1820 r. przekazany wraz z innymi dokumentami z Goniądza przez ks. prob. Floriana Misztowtta,

⁷⁸ Informacja na zakładce dokumentu.

⁷⁹ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościołowi goniądzkiemu służących*, k. 1.

⁸⁰ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 42.

⁸¹ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3.

⁸² Wzmiankowany: J. Maroszek, J. Kloza, op. cit., il. 45.

⁸³ BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 21.

wśród akt działu pierwszego (por. poz. 9 w wykazie) *Specificatia Fundatorum earumque Documentorum*. W załączonym sumariuszu zregestrowany następująco: *MDCXVI⁸⁴. Indulgentiae perpetua Eccl[esiae] Par[ochialis] Goniądz[ensis] a loci ordinario approbata⁸⁵*. Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościół goniądzki, nr 6)⁸⁶. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 13)⁸⁷.

13.

Sygnatura: 2.1.13

Kalinówka, 3 września 1553 r.

Łukasz, Kacper i Jerzy synowie Jana z Kurzeńca Kurzenieckiego fundują i uposażają kościół parafialny pw. Trójcy Przenajświętszej, Niepokalanego Poczęcia NMP, św. Jana Chrzyciela i Wszystkich Świętych w Jasionówce⁸⁸.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. ok. 375 × 450 mm + (zakładka) 64 mm. 3 pieczęcie sygnetowe Łukasza, Kacpra i Jerzego Kurzenieckich z przedstawieniem herbu Bogoria, odcisnięte w czarnym wosku, w miskach z niebarwionego wosku; luzem, z zachowanymi sznurami w kolorze czerwonym; Ø każdej z pieczęci (miska) 55 mm, (odcisk) 30 mm.

Proweniencja: W rejestrze z 1799 r. wspomniano, że dokumenty parafii Jasionówka zostały wypożyczone z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego w 1787 r.⁸⁹ Być może był wśród nich opisywany dokument, ale został zwrócony przed 1820 r., gdyż wówczas został przekazany bezpośrednio z Wilna do zbiorów Archiwum Archidiakonatu⁹⁰. Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościół jasionowski, nr 1)⁹¹. Przechowywany do czasów

⁸⁴ Data użyta przez ks. Misztowtwa błędnie. Jest ona zapisana na odwrociu pergaminu i dotyczy wzmianki rektora kościoła ks. Pawła Tyszki (*Thiska*) o złym stanie istniejącej jeszcze w 1616 r. pieczęci.

⁸⁵ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościołowi goniądzkiemu służących*, k. 1.

⁸⁶ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 43.

⁸⁷ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

⁸⁸ Publikacja z kop. w przekładzie na j. pol.: J. Maroszek, A. Studniarek, *Dzieje obszaru gminy Jasionówka*, bmnw 2009, s. 63–65.

⁸⁹ BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 22.

⁹⁰ BLAN, F. 43, d. 214, *Rejestry przesłanych papierów*, k. 40v.

⁹¹ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 41.

współczesnych w zespole Akt Archidiecezji Białostockiej. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 19)⁹².

14.

Sygnatura: 2.1.14

Wilno, 12 listopada 1547 r.

Stanisław Zachariaszewicz Włoszek podskarbi litewski dziedzic na Juchnowcu za zgodą króla Zygmunta Augusta funduje i uposaża we wsi Juchnowiec [Kościelny] kościół parafialny pw. Trójcy Świętej, Matki Bożej i Wszystkich Świętych⁹³.

Oryg. I⁹⁴; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 270 × 425 mm + (zakładka) 45 mm.

Proweniencja: Dokument został przekazany w 1820 r. z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego⁹⁵, ale zamiast trafić od razu do Archiwum Archidiecezji Białostockiej, został przekazany do parafii w Juchnowcu (być może w celu wykonania kopii). Do archiwum oddano go dopiero dnia 31 marca 1828 r., wraz z sumariuszem sporządzonym przez ks. prob. Bartłomieja Bylewskiego. W tym wykazie został opisany następująco: *1. Erekcja przez Stanisława Zachariaszewicza Włoszka roku 1547 w Wilnie uczyniona, którą nadaje kościołowi juchnowieckiemu półtora łana gruntu na dobrach Juchnowiecki Dwór zwanych, wieś Romejki i po groszy dwanaście litewskich z każdego łana osiadłego i z trzech karczem po sześć groszy litewskich opłacać przeznaczą. Sztuka jedna*⁹⁶. Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidiecezji Białostockiej (Kościół juchnowiecki, nr 1), już wówczas pieczęć była zaginiona⁹⁷. Przechowywany do czasów współczesnych

⁹² Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

⁹³ Publikacja z oryg. w przekł. na j. pol.: S. Niewiński, *Juchnowiec*, s. 247–249; publikacja z kop. (?) w przekł. na j. pol.: J. Maroszek, *Pięć wieków Ziemi Juchnowieckiej*, Juchnowiec Kościelny 2013, s. 286–288.

⁹⁴ Zob. przyp. 99.

⁹⁵ BLAN, F. 43, d. 214, *Rejestry przesłanych papierów*, k. 41.

⁹⁶ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościoła katolickiego parafialnego juchnowieckiego [...] na skutek zalecenia JWJKs. Archidziekona Białostockiego, Kanonika Archikatedralnego Mohylewskiego Proboszcza Brańskiego, przeze mnie [ks. Bartłomieja Bylewskiego] niżej podpisanego do Archiwum w Białymstoku urządzonego dnia 31 marca 1828 roku łącznie z poniżej wyjaśnionymi dokumentami* podany, k. 1.

⁹⁷ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 48.

w zespole Akt Archidiaconatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 16)⁹⁸.

15.

Sygnatura: 2.1.15

Wilno, 12 listopada 1547 r.

Stanisław Zachariaszewicz Włoszek podskarbi litewski dziedzic na Juchnowcu za zgodą króla Zygmunta Augusta funduje i uposaża we wsi Juchnowiec [Kościelny] kościół parafialny pw. Trójcy Świętej, Matki Bożej i Wszystkich Świętych.

Oryg. II⁹⁹; jęz. łac.; rkps na perg.; rozmiary odtworzone ze względu na duże ubytki karty pergaminowej – (karta) ok. 525 × 515 mm. Zachowany destrukcyjnie z niebarwionego wosku, przywieszony na biało-czerwonym sznurze; Ø (miska) 65–70 mm.

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹⁰⁰, następnie przekazany do archiwum para-

⁹⁸ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

⁹⁹ Dotychczas, opierając się na pracy ks. Stanisława Niewińskiego (*Juchnowiec*, s. 58–61; także w jej II wydaniu, poprawionym i uzupełnionym: *Juchnowiec. Dzieje parafii*, Juchnowiec Kościelny 2017, s. 65–71), przyjmowano, że dokument o sygn. 2.1.14 jest oryginalnym dokumentem fundacyjnym parafii w Juchnowcu, natomiast dokument o sygn. 2.1.15 – rzekomym oryginałem, wystawionym 18 maja 1640 r. przez wnuków Stanisława Włoszka i kolatorów kościoła Stefana i Krzysztofa Włoszków oraz Walentego Sławogórskiego (drugiego męża synowej Stanisława Włoszka, Anny z Jundziłłów). Ostatnie badania Wiesława Wróbla dowodzą, że oba dokumenty pochodzą z XVI w. Powstały wcześniej dokument o sygn. 2.1.14 został zatwierdzony przez bpa Pawła Holszańskiego dnia 20 listopada 1547 r., jednak jego treść z nieznanymi przyczynami (brak akceptacji monarchy?) musiała zostać przeredagowana. W ten sposób powstał dokument o sygn. 2.1.15, antydatowany i zatwierdzony przez bpa Holszańskiego 22 grudnia 1547 r. w Wilnie, który stał się właściwą podstawą uposażenia parafii w Juchnowcu (*Wokół początków parafii w Juchnowcu Kościelnym. Dokumenty funduszowe i erekcyjne z 1547 r. oraz związane z nimi kontrowersje*, w: *Juchnowieckie szeptki o historii*, t. II, red. J. Dobrzyński, Juchnowiec Kościelny 2017, s. 11–43). Jako oryginał został także potraktowany przy przejmowaniu dokumentów z Archiwum Diecezjalnego Wileńskiego w 1799 r., potem doszły do niego akta hipoteczne z czasów pruskich. Sygnaturę 2.1.14 przywieziono z Wilna dopiero w 1820 r., prawdopodobnie uważając ją za oryginał, podczas gdy sygn. 2.1.15 była już od 1800 r. w parafii.

¹⁰⁰ BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 22.

fialnego (w 1800 r.¹⁰¹). Do archiwum oddano go dopiero dnia 31 marca 1828 r., wraz z sumariuszem sporządzonym przez ks. prob. Bartłomieja Bylewskiego. W tym wykazie został opisany następująco: *2. Znajduje się druga erekcja z podpisem sukcesorów tegoż Stanisława Zachariaszewicza Włoszka w roku 1640 dnia 18 maja uczyniona, zaświadczająca o spaleniu się pierwszej erekcji, z wyrażeniem tyleż gruntu jak w pierwszej erekcji dla kościoła juchnowieckiego, oprócz wsi Romejków, tudzież oznaczające nie litewskie, ale polskie grosze i podług tej drugiej erekcji fundusz kościoła parafialnego juchnowieckiego od samego początku egzystował i do tego czasu egzystuje. Pierwsza zaś erekcja zupełnie skasowana i unickzemniona. Sztuka jedna*¹⁰². Dokument ujęty w sumariuszu Archiwum Archidiaconatu (Kościół juchnowiecki, nr 2), za sumariuszem parafialnym przy wpisie podano datę 1640¹⁰³. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiaconatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 29), pieczęć opisana jako *zatarta*¹⁰⁴.

16.

Sygnatura: 2.1.17

Goniądz, 27 kwietnia 1511 r. [*die dominico Conductus Paschae*]

Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł wojewoda wileński i kanclerz litewski funduje i uposaża kościół parafialny pw. Trójcy Świętej, Niepokalanego Poczęcia NMP, św. Anny, św. Mikołaja i Leonarda oraz Wszystkich Świętych w wsi Kalinówka [Kościelna]¹⁰⁵.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; (karta) ok. 170 × 310 mm + (zakładka) 25 mm. Zachowany destrukcyjnie z niebarwionego wosku, przywieszony na biało-czerwonym sznurze; przekątne 30 × 10 mm.

¹⁰¹ AAB, Parafia Rzymskokatolicka p.w. Trójcy Świętej w Juchnowcu, *Zbiór inwentarzy i wizytacji XVIII–XIX w.*, k. nn.

¹⁰² AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościoła katolickiego parafialnego juchnowieckiego*, k. 1.

¹⁰³ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 48.

¹⁰⁴ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 4.

¹⁰⁵ Publikacja z orygu.: W. Wróbel, *Dzieje kościoła parafialnego w Kalinówce Kościelnej do końca XVI w.*, w: *Parafia w Kalinówce Kościelnej 1511–2011. Pięć wieków historii*, red. A. Szot, Białystok – Kalinówka Kościelna 2011, s. 101–103 (aneks I); *Acta primae visitationis dioecesis Vilnensis Anno Domini 1522 peractae*, oprac. S. C. Rowell, Wilno 2015, s. 41–42.

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹⁰⁶, następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). Dnia 23 kwietnia 1820 r. przekazany wraz z sumariuszem do Archiwum Archidiakonatu przez ks. prob. Szymona Szyszko, opisany następująco: *1. 1511. Die Dominico Conductus Paschae fundusz kościoła kalinowskiego w oryginale w łacińskim języku, na pergaminie z sznurkiem jedwabnym z białego i różowego jedwabiu złożony pieczęć zepsuta, przez JW. Mikołaja Radziwiłła wojewody [!] wileńskiego uczyniony*¹⁰⁷. Uwzględniony w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościół kalinowski, nr 1), już wówczas określano pieczęć jako *zepsuta*¹⁰⁸. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 22)¹⁰⁹.

17.

Sygnatura: 2.1.18

Wilno, 2 stycznia 1534 r.

Zygmunt [II] August król Polski etc. na prośbę plebana z Kalinówki Kościelnej ks. Macieja z Mąkolina potwierdza dokument fundacyjny Mikołaja Mikołajewicza Radziwiłła dla kościoła w Kalinówce z 1511 r. oraz uposaża kościół w dziesięcinę snopową z Boguszewa, Szpakowa, gruntów zw. Korzeniowskie oraz wsi Nowa Wola [ob. Brzozowa], w 4 grosze litewskie z każdego łanu należącego do tych miejscowości, oraz nakazuje plebanowi kalinowskiemu budowę w Nowej Woli kaplicy pw. Boga Wszechmogącego, Narodzenia NMP, św. Apostołów Macieja i Mateusza, św. Antoniego Padewskiego i św. Leonarda¹¹⁰.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; (karta) ok. 405 × 650 mm + (zakładka) 90 mm. Pieczęć sygnetowa Zygmunta II Augusta, z przedstawieniem dwóch tarcz z herbami Orła i Pogoni pod wspólną otwartą koroną¹¹¹, odcisnięta w czerwono-

¹⁰⁶ BUWil., F. 57, B54-219, *Regestr*, k. 23.

¹⁰⁷ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów na rzecz kościoła parafialnego kalinowskiego i filialnego brzozowskiego*, k. 1.

¹⁰⁸ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 47.

¹⁰⁹ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3.

¹¹⁰ Publikacja z oryg.: W. Wróbel, *Dzieje kościoła parafialnego w Kalinówce*, s. 103–105 (aneks II).

¹¹¹ Pieczęć była zaginiona, została odnaleziona w 2017 r. wśród nieuporządkowanych akt. Por. M. Gumowski, op. cit., nr 55, s. 29; *Sigilla*, s. 52.

nym wosku, w misce z niebarwionego wosku; luzem, z fragmentami czerwonego sznura, częściowo zachowanego także przy dokumentcie; Ø (miska) 75 mm, (odcisk) 27 mm.

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹¹², następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). Dnia 23 kwietnia 1820 r. przekazany wraz z sumariuszem do Archiwum Archidiakonatu przez ks. prob. Szymona Szyszko, opisany następująco: *2. 1534. Januarii 2-go dnia w Wilnie potwierdzenie funduszu parafialnego kościoła kalinowskiego przez Najjaśniejszego Króla Polskiego Zygmunta Augusta II-go na pergaminie z pieczęcią na jedwabnym sznurze różowym. Oblata w aktach goniądzkich znajduje się*¹¹³. Uwzględniony w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościół kalinowski, nr 2)¹¹⁴. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 11), już wówczas pieczęć odseparowana od dokumentu¹¹⁵.

18.

Sygnatura: 2.1.19

Wilno, 14 stycznia 1534 r.

Jan z Książąt Litewskich biskup wileński potwierdza przywilej fundacyjny wojewody wileńskiego Mikołaja Radziwiłła dla kościoła parafialnego w Kalinówce z 1511 r. oraz konfirmację funduszu przez króla Zygmunta II z 1534 r. i dokonuje kanonicznej erekcji parafii w Kalinówce [Kościelnej]¹¹⁶.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; (karta) 729 (732) × 469 (478) mm + (zakładka) 73–75 mm. Pieczęć bp. Jana z przedstawieniem Pogoni litewskiej, mitry i pastorału, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku, przywieszona na jedwabnym żółto-zielonym sznurze; Ø (miska) 84 mm, (odcisk) 28 mm.

¹¹² BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 23.

¹¹³ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów na rzecz kościoła parafialnego kalinowskiego i filialnego brzozowskiego*, k. 1.

¹¹⁴ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 47.

¹¹⁵ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

¹¹⁶ Publikacja z oryg.: W. Wróbel, *Dzieje kościoła parafialnego w Kalinówce*, s. 106–108 (aneks III).

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹¹⁷, następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). Dnia 23 kwietnia 1820 r. przekazany wraz z sumariuszem do Archiwum Archidiakonatu przez ks. prob. Szymona Szyszko, opisany następująco: 3. 1534. *Dnia 14 Januarii w Wilnie aprobata funduszu kalinowskiego przez Jana biskupa wileńskiego na pergaminie z pieczęcią. Oblata w goniądzkich aktach znajduje się*¹¹⁸. Uwzględniony w sumariuszu Archiwum Archidiakonatu (Kościół kalinowski, nr 3)¹¹⁹. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 17)¹²⁰.

19.

Sygnatura: 2.1.25

Kraków, 12 kwietnia 1595 r.

Zygmunt [III] król Polski etc. potwierdza dokument fundacyjny kościoła w Małaszówce-Dąbrowie, wystawiony przez Piotra Wiesiołowskiego podskarbiego litewskiego starostę rumborskiego, kowieńskiego, leśniczego nowodworskiego i perstuńskiego 6 stycznia 1595 r. oraz powiększa uposażenie kościoła o dziesięcinę z każdej włóki wszystkich poddanych leśnictwa nowodworskiego i o prawo wrębu do puszczy za wiadomością podleśniczych.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; (karta) ok. 270 × 485 mm + (zakładka) 60 mm. Pieczęć mniejsza litewska Zygmunta III Wazy odcisnięta w czerwonym wosku¹²¹, w misce z niebarwionego wosku, przywieszona na niebiesko-różowo-zielono-białym sznurze; Ø 90 mm (miska), 55 mm (odcisk).

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹²², następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). W marcu 1820 r. oblatowany w aktach grodzkich grodzieńskich, a następnie przekazany do Archiwum Archidiakonatu. Uwzględniony w suma-

¹¹⁷ BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 23v.

¹¹⁸ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów na rzecz kościoła parafialnego kalinowskiego i filialnego brzozowskiego*, k. 1.

¹¹⁹ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 47.

¹²⁰ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 2.

¹²¹ Por. M. Gumowski, op. cit., nr 83, s. 42; *Sigilla*, s. 91.

¹²² BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 20v.

riuszu archiwum (Kościół dombrowski, nr 2)¹²³. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidjakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 21)¹²⁴.

20.

Sygnatura: 2.1.26

Piotrków, 1 sierpnia 1547 r. [ipso die sancti Petri ad vincula]

Bona królowa Polski etc. na prośbę ks. Franciszka Krzyczkowskiego, plebana nowodworskiego, uposaża kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela w Nowym Dworze.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; (karta) ok. 560 × 330 mm + (zakładka) 115 mm. Pieczęć królowej Bony przedstawiająca czteropolową tarczę z herbami: Orzeł, herb Księstwa Mediolanu, herb Królestwa Neapolu i Pogoń, umieszczoną pod otwartą koroną¹²⁵; odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku, przywieszona na beżowym (spłowiałym purpurowym?) sznurze; Ø 80 mm (miska), 40 mm (odcisk).

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹²⁶, następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). Do Archiwum Archidjakonatu przesłany przez ks. prob. Franciszka Stepnowskiego w dniu 28 marca 1828 r., w załączonym sumariuszu opisany następująco: *Roku 1547 dnia pierwszego Augusta fundusz kościoła nowodworskiego uczyniony, a w roku 1766 dnia 22. Octobra aktykowany w ziemstwie grodzieńskim, przyznany od Najjaśniejszej Królowej Bony na placów trzynaście, gruntu włók dziesięć, sianozęci morgów piętnaście w oryginale zapis*¹²⁷. Uwzględniony w sumariuszu Archiwum Archidjakonatu (Kościół nowodworski, nr 1)¹²⁸. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidjakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 2)¹²⁹.

¹²³ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 55.

¹²⁴ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 3.

¹²⁵ Por. *Sigilla*, s. 44.

¹²⁶ BUWil., F. 57, B54-219, *Registr*, k. 27.

¹²⁷ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów kościołowi nowodworskiemu służący (28 marca 1828 r.)*, k. 1.

¹²⁸ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 55.

¹²⁹ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 1.

21.

Sygnatura: 2.1.27a

Warszawa, 10 października 1597 r.

Zygmunt [III] król Polski etc. potwierdza dotychczasowy fundusz altarii pw. Przemienienia Pańskiego przy kościele parafialnym w Nowym Dworze w zakresie gruntów, domów i innych dochodów.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; zachowany w formie destruktu – wymiary od-tworzone: (karta) ok. 210 × 480 + (zakładka) 60 mm. Pieczęć mniejsza litewska Zygmunta III Wazy¹³⁰, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwio-nego wosku i okrągłej puszcze metalowej z tłoczoną pokrywką, przywieszona na biało-czerwono-niebiesko-żółtym sznurze do jednego z zachowanych skraw-ków dokumentu; Ø 105 mm (puszka metalowa); 50 mm (odcisk).

Proweniencja: Dokument prawdopodobnie przywieziony w 1799 r. z Ar-chiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina, chociaż nie występuje *expressis verbis* w rejestrze¹³¹. Następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). Do Archiwum Archidiakonatu przesłany przez ks. prob. Francisz-ka Stepnowskiego w dniu 28 marca 1828 r., w załączonym sumariuszu opisany następująco: *Roku 1597 dnia 10. Octobra konfirmacja króla JMości Zygmunta trzeciego na domy i grunta należące do Altarii Nowodworskiej, w Warszawie dana, a roku 1765 dnia 13 Novembra do akt konsystorskich wniesioną została*¹³². Uwzględniony w sumariuszu archiwalnym (Altaria Krzyczkowska przy kościele nowodworskim, nr 1), już wówczas pieczęć była określana jako *popsuta*¹³³. Prze-chowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białosto-ckiego, chociaż nie został uwzględniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka, wspomina on jedynie o luźnej pieczęci w puszcze metalowej z fragmentem pergaminu¹³⁴. Dokument odnaleziony wśród prze-mieszanych akt w 2014 r. podczas prac inwentaryzacyjnych¹³⁵.

¹³⁰ Por. M. Gumowski, op. cit., nr 83, s. 42; *Sigilla*, s. 91.

¹³¹ BUWil., F. 57, B54-219, *Regestr*, k. 27v.

¹³² AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów Altarii Krzyczkowskich służący (28 marca 1828 r.)*, k. 1.

¹³³ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 56.

¹³⁴ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 4.

¹³⁵ Por. M. Wróbel, *Dokumenty pergaminowe w zbiorach Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego w Białymstoku – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, w: *Dziedzictwo do życia przywrócone... Podsumowanie konserwacji archiwaliów i muzealiów z XVI–XVIII w. ze*

22.

Sygnatura: 2.1.27

Warszawa, 21 listopada 1597 r.

Zygmunt [III] król Polski etc. potwierdza przekazanie na rzecz altarii pw. Przemienienia Pańskiego przy kościele parafialnym w Nowym Dworze, ufundowanej przez proboszcza ks. Wojciecha Krzyczkowskiego, stawu z młynem i sadzawki przy grobli na rzece Biebrzy; które burmistrz i rada miasta Nowy Dwór 3 czerwca 1597 r. oddali ks. Krzyczkowskiemu pod warunkiem opłacania rocznego czynszu do skarbu państwa oraz udostępniania stawu do użytkowania mieszkańcom miasta.

Oryg.; jęz. pol.; rkps na perg.; (karta) ok. 330 × 615 + (zakładka) 100 mm. Pieczęć mniejsza litewska Zygmunta III Wazy¹³⁶, odcisnięta w czerwonym wosku, w misce z niebarwionego wosku i okrągłej puszcze metalowej z tłoczoną pokrywką; zachowana luzem; Ø 105 mm (puszka metalowa); 50 mm (odcisk).

Proweniencja: Dokument przywieziony w 1799 r. z Archiwum Diecezjalnego w Wilnie przez J. S. Jacksteina¹³⁷. Następnie przekazany do archiwum parafialnego (w 1800 r.?). Do Archiwum Archidiatonatu przesłany przez ks. prob. Franciszka Stepnowskiego w dniu 28 marca 1828 r., w załączonym sumariuszu opisany następująco: *Roku 1597 dnia 21 Novembra przywilej Zygmunta trzeciego na stawek i sadzawkę należącą do altarii nowodworskiej dany, a roku 1689 dnia 7 Octobra aktykowany w Konsystorzu Wileńskim*¹³⁸. Uwzględniony w sumariuszu archiwalnym (Altaria Krzyczkowska przy kościele nowodworskim, nr 2)¹³⁹. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiatonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 28)¹⁴⁰.

zbiorów Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego w Białymstoku, katalog wystawy, Białystok 2013, s. 4–5.

¹³⁶ Por. M. Gumowski, op. cit., nr 83, s. 42; *Sigilla*, s. 91.

¹³⁷ BUWil., F. 57, B54-219, *Regestr*, k. 27v.

¹³⁸ AAB, AArB, *Sumariusz dokumentów Altarii Krzyczkowskich służący*, k. 1.

¹³⁹ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 56.

¹⁴⁰ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 4.

23¹⁴¹.

Sygnatura: 2.1.29

Rzym, 22 listopada 1530 r. [*indictione tertia die vero lunae vigesima secunda mensis Novembris*]

Bartłomiej Niszczycki kanonik płocki, komisarz wyznaczony przez Stolicę Apostolską, wydaje dekret pomiędzy plebanem bielskim Łukaszem z Księżopola a kanonikiem chełmskim i proboszczem w Suchożebrach Wawrzyńcem Żeleźnickim, w sprawie wakującego po ks. Stanisławie Brelińskim beneficjum kościelnego w Rozbitym Kamieniu i przysądza je Łukaszowi z Księżopola.

Oryg.; jęz. łac.; rkps na perg.; (karta) ok. 570–590 × 405 mm.

Proweniencja: Dokument prawdopodobnie został przekazany do Archiwum Archidiakonatu w błędnym przekonaniu, że dotyczy uposażenia kościoła parafialnego w Bielsku. Jest kolejnym z zestawu dokumentów związanych z osobą bielskiego proboszcza Łukasza z Księżopola. Przypuszczalnie został pomyłony z zaginioną współcześnie indulgencją wieczystą dla szpitala bielskiego św. Marcina wydaną przez nuncjusza apostolskiego Zachariasza Ferreri (1521)¹⁴². Został pozyskany do archiwum w (po) 1820 r. Prawdopodobnie w sumariuszu archiwum figuruje właśnie jako indulgencja pod pozycją: Kościół bielski, nr 13¹⁴³. Przechowywany do czasów współczesnych w zespole Akt Archidiakonatu Białostockiego. Wymieniony w 1947 r. w ewidencji dokumentów pergaminowych Z. Młyńczyka (nr 1?)¹⁴⁴.

¹⁴¹ Za pomoc w odczytaniu dokumentu autorka serdecznie dziękuje dr. Tomaszowi Jaszczułtowi.

¹⁴² Por. E. Beszta-Borowski, *Dzieje parafii katolickiej*, s. 419–420 (dok. nr 5).

¹⁴³ A. Szot, M. Wróbel, op. cit., s. 59.

¹⁴⁴ Z. Młyńczyk, op. cit., załącznik, s. 1.